

Beste lezer,

Het kan in elke studiering voorkomen dat deelnemers verschijnselen van dementie gaan vertonen. Je kunt maar beter voorbereid zijn op ongemakkelijke situaties die zich dan kunnen voordoen. Daarom heeft het Platform Studiekringen50plus aandacht aan deze ziekte besteed tijdens de vijf regiodagen die dit jaar zijn gehouden. Lees het verslag van een van die bijeenkomsten. Verder in deze nieuwsbrief:

- Stamboomonderzoek is volkssport geworden
- Kennismaking met Janneke Kiekebos van de kring IJmuiden
- Studiekringen gaan maar komen gelukkig ook
- Wat hoedjes kunnen doen
- Ben je vijftig jaar na je examen nog wel rijvaardig?
- Zestig jaar geleden kreeg de televisiejournalistiek een harde les
- En natuurlijk de column van Cor: over een kringbijeenkomst met hindernissen

Wie zijn mijn voorouders?

Stamboomcafés helpen bij duik in familiegeschiedenis

Door Evert Kooij

Noem het een helpdesk: stamboomcafés waarin vrijwilligers van de Nederlandse Genealogische Vereniging (NGV) mensen helpen die willen weten wie hun (verre) voorouders waren. De ‘cafés’ zijn een reactie op de groeiende populariteit van stamboomonderzoek.

Vooral senioren zijn nieuwsgierig naar hun familiegeschiedenis, zegt Peter Roosenboom. Peter is secretaris van de afdeling Kempen- en Peelland van de NGV. “Veel mensen die met pensioen gaan ervaren de eerste tijd als een vakantie. Daarna krijgen ze tijd voor iets anders en dat gaat vaak samen met de behoefte om meer te weten over degenen van wie je afstamt. Wie je voorouders waren en wat ze hebben meegemaakt.”

Dat stamboomonderzoek aan populariteit wint is volgens Peter in grote mate te danken aan het televisieprogramma *Verborgen Verleden*. Daarin duiken bekende Nederlanders met hulp van de programmamakers in hun familiegeschiedenis.

‘Begin niet in de zeventiende eeuw’

Hoe pak je een stamboomonderzoek aan? “Je ziet vaak dat beginners de neiging hebben ver in de geschiedenis terug te gaan”, zegt Peter. “Maar waarom meteen naar de zeventiende eeuw? Zestigers en zeventigers hebben vaak nog levende voorouders, sla die niet over en begin daar. Ze kunnen je vertellen over hun eigen geschiedenis en dat van hun voorouders. Daar heb je meer aan dan een stamboom met anonieme personages, aldus Peter. “In ouders en grootouders kun je kenmerken zien die kunnen verklaren waarom je bent wie je bent. Of dat je bepaalde kenmerken van jezelf kunt onderbouwen met het familieverleden.”

Peter Roosenboom: sla levende voorouders niet over

Ga je ver terug in de tijd, dan heb je volgens Peter over het algemeen meer kans om iets over je voorouders te weten te komen als ze welvarend waren. Van deze mensen is vaak iets terug te vinden in juridische documenten. Peter: “Alleen rijke mensen konden processen betalen als ze geschillen hadden. Heb je voorouder met een strafblad, dan staat dat misschien ook ergens beschreven. Hoe adelijker of criminel, hoe groter de vindkans.”

Maar wil je wel weten of je voorouders iets op hun kerfstok hadden? Vroeger was het wel eens een teleurstelling als je erachter kwam dat iets niet pluis is geweest, zegt Peter. Vaak was namelijk de drijfveer voor stamboomonderzoekers de hoop een voorgelacht te treffen waarmee je voor de dag kon komen. “Voorname voorouders met wie je je persoonlijkheid kon verrijken.” Al dan niet, voegt Peter

eraan toe, op grond van dubieuze stambomen.

Trap er niet in

Mede door digitale ontsluiting van archieven is stamboomonderzoek voor meer mensen toegankelijker geworden. “Vroeger gebeurde dat bijna alleen in hogere kringen, mensen die de weg wisten in archieven en documenten konden lezen.” Nu het bijna een ‘volksport’ is geworden, kunnen zoekers terecht bij digitale hulpverleners. Peter noemt de website *Wieiswie.nl* een aanrader. Verleidelijk is een lidmaatschap van *My Heritage*, het digitale loket dat je een stamboom belooft als je daar tegen betaling van € 250 wat familienamen invoert. Trap er niet in, zegt Peter, die de website “boerenbedrog” noemt. Een (gratis) bezoek aan een stamboomcafé is een betere eerste stap.

Stamboomcafés, hier en daar ook voorouderspreekuren geheten, zijn meestal te vinden in bibliotheken.

Van 110 naar 110

Studiekringen komen en gaan

Eerder dit jaar liet het Platform Studiekringen50plus weten dat Nederland 110 kringen telde. Dat is achteraf iets te optimistisch geweest. Na een schoonmaak van het adressenbestand bleek dat tien kringen niet meer bestonden. Tot zover het slechte nieuws.

Werving bij de bibliotheek in Dronten

Het goede nieuws is dat er dit jaar weer nieuwe kringen zijn bijgekomen en nog bij gaan komen.

Nog meer goed nieuws: als het goed is heeft elke provincie eind dit jaar één of meer studiekekringen. Een bijzonder feit, tot nu toe waren er drie provincies die niet één kring telde. Een van die provincies was Limburg, waar nu drie kringen in oprichting zijn: twee in Weert en één in Venlo. Begin volgend jaar volgt Panningen.

Ook in Flevoland worden in drie plaatsen kringen opgericht, in Lelystad, Dronten en Emmeloord. De laatste witte vlek was Drenthe, daar heeft Odoorn de primeur van de eerste studiekekring.

Verder zijn er studiekekringen in oprichting in Heeten Overijssel), Nieuwkoop (Zuid-Holland) en Waalwijk en Mill (Noord-Brabant).

Zo zitten we binnenkort toch weer op 110 kringen, zegt voorzitter Wim Heijser van het Platform. “Hopelijk zet de groei door. Daarvoor lopen de nodige initiatieven.”

Na Prinsjesdag

'Dan neem ik ook mijn hoedje mee'

Jammer dat nog maar zo zelden hoeden worden gedragen, sprak Ad van der Woude in zijn Zwolse studiekekring Blauwvingers. Aanleiding waren de beelden die in kranten en op schermen voorbijkwamen van de hoofddeksels van politici op Prinsjesdag.

“Hoeden zijn zo veel mooier dan petten”, verzuchtte Ad in het actualiteitenrondje kort na de derde dinsdag van september. Zelf is hij nog in het bezit van een Bolsonaro. Ad belooft deze merkhoed de volgende keer mee te nemen. “Dan neem ik mijn hoedje ook mee”, reageerde Ludie Gootjes. De Zwolse hoedenshow werd op de foto gezet door mede kringdeelnemster Wiesje Verdonk.

Verslag gesprek dementie (in studiekekringen)

Moeilijke vragen en moeilijke antwoorden

Door Evert Kooij

Hoe ga je als studiekekring om met deelnemers die tekenen van dementie vertonen? En hoe handel je als de aanwezigheid van dementerende studiegenoten ontwrichtend werkt op de kringbijeenkomsten? Op de vijf regiodagen die het Platform Studiekringen50plus dit jaar houdt gaat het in het middagdeel om deze vragen; een workshopachtig gesprek onder leiding van twee sprekers/trainers van Alzheimer Nederland.

Spreekers Sjoukje van Bommel en Caroline Lubach

Op de regioday eind oktober in Alkmaar krijgen de ongeveer twintig aanwezigen een meerkeuzevraag voorgelegd. Hoeveel mensen in Nederland hebben dementie: 15.000, 290.000 of meer dan een half miljoen? Het juiste antwoord is 290.000. Eén op de vijf mensen krijgt de ziekte. Bij vrouwen is dat zelfs één op de drie (waarbij aangetekend moet worden dat vrouwen gemiddeld ouder worden dan mannen waardoor ze meer kans krijgen deze ouderdomsziekte te krijgen).

De twee andere keuzemogelijkheden in de multiplechoicevraag zijn niet zomaar gekozen. De eerste (15.000) is het aantal 65-minners met dementie. En de optie 'meer dan een half miljoen' is het aantal dementerenden in 2040. Een tweede meerkeuzevraag gaat over het aantal mantelzorgers voor dementerenden. Het zijn er 800.000, van wie de helft is overbelast.

Weg kwijt

Caroline Lubach en Sjoukje van Bommel zijn de trainers deze middag. Ze laten een filmpje zien van een fietser die de weg kwijt is. Omstanders weten niet wat ze moeten doen en lopen door. Het tafereel lijkt ver weg van de studiekringen, maar het ongemak in dit voorbeeld kan zich in elke situatie rondom dementie voordoen.

Wat hadden de omstanders van de verdwaalde fietser volgens de trainers kunnen doen? Op het scherm verschijnt GOED, met de g van Geruststellen (en de betrokkene kalmerend toespreken), de o van Oogcontact maken om te zien of jouw woorden wel aankomen en de e van Eén vraag tegelijk stellen (en duidelijk spreken) om de verwarring niet nog groter te maken. De d ten slotte van Dank u wel. "Omdat dat een goed gevoel geeft", zegt Lubach. Eerste vraag bij verdachte signalen is hoe je er achter komt of de persoon de ziekte heeft. Mogelijk weet die zelf niet eens wat er aan de hand is. Dementie komt niet uit de lucht vallen, aan de diagnose gaat vaak een lang traject vooraf waarin verschijnselen als verwarring en vergeetachtigheid aanvankelijk niet opvallen.

Naambordjes op tafel

Een signaal van dementie in studiekringen is dat iemand geregeld te laat komt of vergeet dat er een kringbijeenkomst is. Een van de aanwezigen vertelt dat in haar kring een deelnemer steeds met allerlei excuses kwam om maar geen presentatie te hoeven houden. Achteraf een aanwijzing dat het mis was. Vanaf dat moment zetten alle kringleden weer een naambordje op tafel.

De omgeving kan vaak op het verkeerde been worden gezet doordat dementerenden de ziekte ontkennen. Ook komt het voor dat traag reageren, druk zijn, vergeetachtigheid en andere verschijnselen ten onrechte worden verklaard door een burn out of andere ongemakken die vast wel weer over gaan. Kom er dan maar eens achter of er sprake is van dementie en in welke fase de ziekte zich bevindt.

Bovendien is de ene dementerende de andere niet. In globaal de helft van de gevallen betreft het de ziekte van Alzheimer, maar er zijn wel vijftig tot tachtig vormen van dementie. Daarbij is geen persoon gelijk en pakt welke vorm van dementie dan ook op iedereen anders uit.

Niet bagatelliseren

Eén van deelnemers aan de regioday vertelt dat ze wel eens vergeetachtig is en dat ze dat in haar kring heeft laten weten. Ze kan in toenemende mate moeilijk op woorden komen. "Ik merk dat ik langzaam achteruit ga en daar heb ik aandacht voor gevraagd."

Wat je in die gevallen vooral niet moet doen is hem of haar 'geruststellen' door te zeggen dat jezelf ook wel eens vergeetachtig bent, zegt Van Bommel. "Dan bagatelliseer je het probleem en neem je de betrokkene niet serieus." Maar dat is in dit voorbeeld niet gebeurd, althans niet in eerste instantie. De kring sprak uit rekening te houden met de vergeetachtigheid van de deelnemster. "Maar", zegt ze, "nu zijn we een jaar verder en is iedereen het weer vergeten". Een deelnemer van dezelfde kring die ook aanwezig is reageert: "Dat komt omdat je zo goed meedraait".

Het voorbeeld illustreert dat misverstanden en onbegrip over dementie niet ver weg zijn. In niet alle gevallen begint de dementerende zelf over de (beginnende) ziekte. Dan kan er een moment komen waarop het gewenst is dat de omgeving met de betrokkene in gesprek gaat. "Houd het bij zeggen wat je waarneemt", zegt Van Bommel. Zoals de vaststelling van het te laat komen. "Vraag of er iets aan scheelt. En als het vaker voorkomt dat iemand te laat is of helemaal niet komt, vraag dan of hij of zij opgehaald wil worden."

Verbeteren is valkuil

In alle situaties geldt dat geduld altijd gewenst is. En beweeg met hem of haar mee, ga er niet tegenin of verbeteren. Maar dat is wel een valkuil, zegt trainster Lubach uit eigen ervaring. Haar dementerende vader zei eens dat hij in Rome is geweest. “Dat was niet waar en dat zei ik ook. Maar dat had ik niet moeten doen, je schiet er niets mee op. Trouwens, dementerenden weten soms zelf ook wel dat hun verhaal niet klopt.”

Met geduld en meebewegen kun je in studiekringen niet altijd voorkomen dat het niet meer gaat. Als de betrokkene zelf al niet is afgehaakt, hoe maak je dan duidelijk dat het onvermijdelijk is om afscheid van elkaar te nemen? Het is de moeilijkste vraag van de middag omdat het antwoord onbevredigend is: er zit niets anders op dan een gesprek aangaan waar iedereen tegenop zal zien.

Trainers van Alzheimer Nederland komen op verzoek ook bij afzonderlijke studiekringen langs. Kringen die hier belangstelling voor hebben kunnen dat laten weten via info@studiekringen50plus.nl

Column Cor Snijders Hindernissen

Vanmiddag houdt de oudste deelnemster een presentatie over een vakantie. Daarvoor moet eerst een groot, verrijdbaar scherm worden aangesloten. En dat gaat haar allemaal boven de pet.

Gelukkig is er een kringlid die daar ervaring mee heeft. Maar al doende constateert hij dat het allemaal is veranderd. En de kabel om dat scherm op de computer aan te sluiten is ook een stuk korter.

Intussen heeft de deelnemster alle papieren voor zich op tafel gelegd. Maar ze zit aan de verkeerde kant, want genoemde korte kabel zit aan de andere kant. Nu volgt een hele operatie. Mevrouw moet verhuizen, de kabel moet aan de computer worden aangesloten en het beeld van de computer moet op het grote scherm zichtbaar worden.

Op het scherm verschijnen allerlei onbegrijpelijke kretten en soms ook een plaatje. Het kringlid achter de computer blijft zoeken hoe het moet. Al zijn ervaring lijkt nutteloos, want het scherm van het verrijdbare apparaat blijft stoicijns een mooi landschap tonen. Ondertussen zijn de andere kringleden druk met koffie, melk en suiker, zijn overal mensen met elkaar in gesprek over een vakantie, een kapotte knie, de tuin, noem maar op. Het scherm vindt het prima en weigert mee te werken.

En dan opeens een kreet als het eerste plaatje van de presentatie het beeld vult. Een gezicht op een prachtige plaats, veel oranje, gele en groene tinten die uitbundig zonlicht weerkaatsen. Daar ben ik geweest! roept de deelnemster. Dat was zo mooi! En ik kon precies uit de goeie hoek een foto maken. En vervolgens passeren veel foto's de revue, vergezeld van enthousiaste verhaaltjes die ze erbij vertelt.

Intussen is het doodstil geworden en luistert iedereen naar het bevlogen commentaar. En voor we het weten is de middag voorbij. Maar er waren nog veel meer foto's zucht de deelnemster. Is het leuk als we dat een volgende keer doen, stelt de voorzitter voor? Daar is iedereen het mee eens. De deelnemster glundert, want ze heeft nog zoveel te vertellen.

Cor Snijders is deelnemer van Studiekring De Maten in Apeldoorn

Kennismaking met Janneke Kiekebos-Meijns Wandelende reclame voor studiekringen

Door Rita Ras

Zij zou zomaar een wandelende reclame voor het fenomeen studiekringen kunnen zijn, want als je Janneke Kiekebos-Meijns van Studiekring IJmuiden spreekt is zij een en al enthousiasme. Deze studiekring is nog relatief jong - begonnen na corona - heeft wat weinig leden, maar wel een eigen logo.

Janneke Kiekebos: we zijn op elkaar ingespeeld

Aangetrokken door een stukje in het plaatselijke weekblad over een op te richten studiekring ging Janneke Kiekebos in april 2022 naar een informatiemiddag. Na drie keer proefdraaien begon de kring met dertien deelnemers.

“In het begin was het wat rommelig, want er kwamen wat mensen bij en er gingen er ook af. Ons aanspreekpunt bij de bibliotheek, Anne Eijnwachter, zei op een gegeven moment: laten we dit groepje van ongeveer tien personen zo houden om het een eenheid te laten worden.

Maar om verschillende redenen zijn er recentelijk nog drie vertrokken en zijn we nu met zeven deelnemers, allemaal vrouwen. We zijn inmiddels erg op elkaar ingespeeld, maar als groep toch te klein en kwetsbaar. Daarom hopen we in het volgende schooljaar te kunnen uitbreiden.”

Na dit gesprek voor deze Nieuwsbrief ging Janneke ‘haar’ studiekring nog eens promoten. Zij had een afspraak voor een interview in het huis aan huis blad De Jutter/Hofgeest dat in de gemeente Velsen verschijnt waar haar woonplaats IJmuiden onder valt. Aan Janneke Kiekebos zal het niet liggen om potentiële deelnemers enthousiast te maken: “Ik vind het zelf super geweldig. Zowel van

het bespreken van de actualiteit als de presentaties leer je veel.”

De studiekering van Janneke (uiterst links). Verder van links naar rechts Marieke, Anne, Gea, Els, Marie-Louise en Angelien (Riek ontbreekt)

De groep komt om de week op maandagmiddag van twee tot vier uur in de bibliotheek bij elkaar. “We beginnen met het bespreken van de actualiteit - het liefst ook nog met wat positiefs erbij - tot kwart voor drie en dan is er van drie tot vier een presentatie. Na zo’n presentatie gaan we met elkaar in gesprek en kom je nog nader tot de kern van het verhaal.”

Leerzaam

“Heel interessant” vindt deze deelnemster van Studiekering IJmuiden beide onderdelen van de maandagmiddagbijeenkomsten. “Helemaal geweldig, je leert heel veel.”

Er was een tijd - na haar opleiding tot kleuterleidster - dat zij jonge kinderen wat leerde. “Ik heb bijna tot mijn 75e gewerkt”, vertelt Janneke. De laatste periode als oproepkracht voor het ziekenhuis waar zij werkte.

Oorspronkelijk had zij na de middelbare school het plan ‘de zorg’ in te gaan als verpleegkundige, maar haar moeder vond dat geen goed idee omdat ze ‘niet zo goede rug’ had. “Zij raadde mij aan kleuterleidster te worden, maar toen ik 33 jaar was heb ik toch een baan in het ziekenhuis aangenomen. Daar begon ik als planner voor de opnames en ben bij de afdeling opname geëindigd bij de pre operatieve screening.”

Aangezien ze met zo’n klein groepje sneller aan de beurt zijn om een presentatie te houden heeft Studiekering IJmuiden een ‘spelletjesmiddag’ ingevoerd. Dat ontstond doordat een van de deelnemers door haar werk op school echte breinbrekers tot haar beschikking had. “Omdat we het de eerste keer met haar zo geweldig vonden zijn we de eerste keer na de vakantie - na het uitwisselen van onze persoonlijke belevenissen - weer aan die spelletjes begonnen, want die stimuleren de hersenen om allerlei verbindingen te maken.”

Er zijn al heel wat onderwerpen besproken in deze studiekering en voorlopig zijn de ideeën nog niet op. Er bestaat zelfs al de wens om met de hele groep aan het beeldhouwen te slaan. Dat enthousiasme ontstond na een presentatie over het hobbymatig werken met speksteen en albast.

In het zelfbedachte logo van de studiekering komen al die aspecten samen. “Het stelt een boekenkast voor”, vertelt Janneke, “met daarin twee silhouetten. De hoofden naar elkaar toe, symbolisch voor de uitwisseling tussen de deelnemers.”

22 november 1963

Moord op Kennedy leermoment voor Nederlandse televisie

Door Evert Kooij

Een veel gestelde vraag is al heel lang hoe je het nieuws over de moord op John F. Kennedy vernam. Misschien van de televisie, maar veel meer dan het kale nieuws over de aanslag en het overlijden van de Amerikaanse president kregen kijkers in Nederland niet mee. Volgende week is het zestig jaar geleden dat Kennedy om het leven kwam en het nieuwe medium televisie de mist inging.

Televisiekijkers vernemen het overlijden van Kennedy van nieuwslezer Fred Emmer (afbeelding Andere Tijden)

Het is stralend weer in de Texaanse stad Dallas als daar op 22 november 1963 om 12:40 uur de schoten worden gelost waaraan Kennedy kort daarna zou overlijden. In Nederland is het dan al donker. Het is het een bewolkte herfst dag die alles in zich heeft om een avond voor de televisie door te brengen. Nederland heeft dan nog één net, waarop de KRO deze vrijdagavond omroep van dienst is. Hoofdschotel is de western Bonanza.

Maar eerst om acht uur het NTS-Journaal. Daarin brengt nieuwslezer Fred Emmer in enkele zinnen het nieuws dat Kennedy na een aanslag zwaar gewond is geraakt. De

uitzending vervolgt met een bijdrage over hoog water in Zuid-Nederland en rellen in Caracas. Nog twee keer komt Emmer kort terug op de onduidelijke toestand van de president. Daartussen en daarna worden bijdrages getoond over een postduivententoonstelling en een bowlingtoernooi in Chicago.

Geen aansluiting persbureaus in studio

Kijkers die meer willen weten over de aanslag, doen er goed aan de radio aan te zetten. De omroepen daar slaan de handen ineen, correspondenten uit de VS en hoofdsteden elders in de wereld praten de luisteraars heel de avond bij. De nieuwshonger over Kennedy is groot, de mediagenieke president had een jaar eerder een heldenstatus verworven in de Cubacrisis. Dat de wereld toen ontsnapte aan een kernoorlog werd door velen op het conto van Kennedy geschreven.

Zo slagvaardig als de radio is het nog jonge medium televisie niet. Andere Tijden reconstrueerde in 2013, vijftig jaar na de aanslag, hoe het Journaal tegen logistieke beperkingen aanliep. Emmer en zijn collega's zaten in studio Vitus in Bussum, maar de berichten van de persbureaus kwamen binnen op de Journaalredactie in Hilversum. Het was redacteur Wibbo van der Linde die het nieuws over Kennedy zo snel mogelijk via een telexverbinding doorgaf aan zijn collega's in Bussum. Meer dan die berichten voorlezen konden ze daar niet. Bellen met correspondenten zoals de radio deed, was niet mogelijk. In de studio was zelfs geen archieffoto van Kennedy voor handen.

Enige telefoonlijn staat roodgloeiend

De logistieke beperkingen waren voor KRO's Brandpunt, dat aansluitend op het Journaal werd uitgezonden, niet minder. Het programma, dat grotendeels al op film stond, weet met het nieuws uit Amerika geen raad. Zestig jaar later zegt eindredacteur Richard Schoonhoven: "De studio (Irene, ook in Bussum) was een isoleercel. Een telex was er niet, wel één telefoonlijn die binnenkwam bij de portier."

Zo kun je geen correspondent uit de VS in de uitzending krijgen. Brandpunt valt daarom terug op het draaiboek; kijkers zien een interview met de latere Franse president Mitterrand en een bijdrage over insektengif. De enige nieuwsbron in de studio is een geleend radiootje. Bellen via de enige telefoon is bijna niet mogelijk omdat de lijn roodgloeiend staat door kijkers die boos naar de studio bellen omdat ze maar niets horen over het grote nieuws van die avond.

Gelukkig zit buitenlanddeskundige Henk Neuman in de studio. Neuman heeft een commentaar voorbereid over Joegoslavië, maar improviseert een bijdrage over Kennedy. Voor het laatste nieuws luistert hij naar de Voice of America. Rond 21:00 uur breekt het NTS-Journaal in met een korte mededeling dat Kennedy (46) is overleden.

Drie wazige foto's

Brandpunt-presentator Frits van der Poel laat de kijkers volgens Andere Tijden weten dat "het erg is, maar we moeten verder" (met de geplande uitzending). Dat was niet de keuze van eindredacteur Schoonhoven die er ondanks alles in slaagde zijn programmaleider aan de telefoon te krijgen. "Ik had een kaart in beeld willen brengen met de tekst dat we wachten op nadere berichtgeving omtrent de moord op Kennedy. Maar de programmaleider zei nee, we moeten bewegend beeld uitzenden. De gedachte daarachter was: dan houden we de kijkers vast."

Was er paniek in de studio? "Ja, maar alleen bij mij", zegt Schoonhoven. Terugkijkend stonden de logistieke beperkingen niet op zichzelf, journalistiek was bij de televisie in de woorden van Schoonhoven nog een marginaal verschijnsel. "De journalistiek was daar nog niet geworteld, noch bij de NTS, noch bij de omroepen."

De KRO besluit Bonanza te schrappen. Terwijl minister Luns van Buitenlandse Zaken op de radio zijn leedwezen uitspreekt over het overlijden van de "jonge en energieke leider van de vrije wereld", moeten de televisiekijkers het doen met een documentaire over India. Meer dan eens die avond vult het scherm zich met de tekst 'pauze'. Om elf uur worden in het Journaal drie wazige foto's uit Dallas getoond, twee van de aanslag in de open auto en één van Lee Harvey Oswald, de vermoedelijke schutter.

Afbeelding Andere Tijden

Televisie weer verliezer

Terwijl de Nederlandse televisiemakers het met beperkte middelen moeten doen, maakt de televisietechniek begin jaren zestig al wel grote sprongen vooruit. Belangrijke ontwikkeling is de komst van communicatiesatellieten, waaronder de in 1962 door de VS gelanceerde Relay- en Telstarsatellieten. Langs die weg komen in de nacht na de moord de eerste bewegende beelden uit Dallas in Europa aan. In Nederland worden die op zaterdagochtend uitgezonden in een extra Journaal. Kijkers zijn dan nog niet gewend om al zo snel beeld uit een ander werelddeel op hun scherm te krijgen. De televisie kan zich enigszins revancheren.

Op zondag neemt het nieuws een onverwachte wending als de vermeende schutter Oswald zelf wordt doodgeschoten. Hier is de (Amerikaanse) televisie wel snel bij, draaiende camera's registreren het dodelijke schot, kijkers zijn er rechtstreeks getuige van.

Europa buiten venster satelliet

Bij de uitvaart van Kennedy op maandag is de televisie opnieuw de verliezer, maar daar kunnen ze in Hilversum en Bussum weinig aan doen. Via de Relay-satelliet komen beelden van de militaire begraafplaats Arlington bij Washington rechtstreeks op het scherm. Maar de plechtigheid is nog niet eens écht begonnen als reportage

al weer eindigt omdat Europa vanaf dat moment buiten het venster van de satelliet valt. De commentator in Washington ‘geeft de kijkers terug aan de studio in Bussum’.

Schoonhoven ‘schaamt’ zich nog steeds voor de dramatische Brandpuntuitzending van zestig jaar geleden. Niet dat hij zich dat persoonlijk aantrekt, maar zo slecht als de televisie het er die avond van afbracht was niet nodig geweest. “De televisietechniek stond in 1963 nog in de kinderschoenen, maar er kon al veel meer. Alleen beschikten wij niet over de middelen.”

De omroepbazen waren het er snel over eens dat dit niet nog een keer mocht gebeuren. Deze vaststelling had snel resultaat: redacties begonnen materiaal te verzamelen van belangrijke personen zodat er wat uit te zenden viel als er wat met hen gebeurde. Drie weken na de moord op Kennedy kwam in Studio Irene een telex en de televisiemakers konden terugvallen op een handleiding hoe te handelen bij ‘breaking news’.

De journalistiek kreeg een volwaardige plek in de televisiewereld en door de technische vooruitgang werd er steeds meer mogelijk. Schoonhoven: “In 1965 kwam met de komst van de satelliet Early Bird een revolutionaire ontwikkeling op gang, die uiteindelijk zou leiden tot een wereldomspannend netwerk. De verslaggever doet nu ‘on the spot’ en in ‘real time’ zijn verslag.”

Met Brandpunt kwam het helemaal goed. Al een jaar na de dramatische uitzending van de 22-ste november 1963 won de actualiteitenrubriek de Zilveren Nipkovschijf onder meer voor zijn buitenlandse reportages.

Tot slot

Vrijwilligersvacatures

Platform Studiekringen50plus heeft twee vacatures en die vinden we graag in eigen ‘kring’.

- Tekstschrijver/webredacteur voor de nieuwsbrief. Heb je schrijfervaring, dan willen we extra graag met je in gesprek. Ook als je geen ervaring hebt maar het wel leuk vindt om te schrijven horen we dat graag. In de wereld van de studiekringen weten we immers dat je nooit te oud bent om te leren. Eerste voorwaarde is dat je met enthousiasme en plezier samen met de huidige redactie werkt aan de invulling van de tweemaandelijks nieuwsbrief en (indirect) de website.
- Manager van onze website. Voor deze functie zijn kennis van zaken en ervaring vereist. Het gaat om het beheer van de site met een CMS. Taken zijn onder meer vormgeving van SEO, vormgeving en bewaking van de huisstijl en het inspelen op online-ontwikkelingen.

In beide gevallen gaat het om een vrijwilligersfunctie. Bijzonderheden vind je in de [vacaturemeldingen](#) op de website van Studiekringen50plus..

Agenda

De volgende nieuwsbrief verschijnt op vrijdag 12 januari 2024.

Wil je ervaringen uit je studiekring via onze nieuwsbrief delen? Of heb je tips of inspiratie voor andere kringen? Laat het de redactie weten.

[Stuur een e-mail](#)

Wilt u de informatie van deze nieuwsbrief doorgeven aan uw mede-studiekringleden? En hen erop wijzen dat zij zich ook aan kunnen melden voor de nieuwsbrief? Bedankt!